

**UCHWAŁA NR LV/377/2024
RADY GMINY LIPNICA WIELKA**

z dnia 22 lutego 2024 r.

**w sprawie ustanowienia roku 2024 „Rokiem Orawskich Ojców
Niepodległości”.**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9) i 18), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.), Rada Gminy Lipnica Wielka uchwala, co następuje:

- § 1.** Ustanawia się rok 2024 „Rokiem Orawskich Ojców Niepodległości”.
- § 2.** Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Lipnica Wielka.
- § 3.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy

Andrzej Karkoszka

UZASADNIENIE

Rok Orawskich Ojców Niepodległości

W tym roku mija 100. rocznica ostatecznego wytyczanie granicy na Orawie – jako ostatniej w międzywojennej Polsce. Wydarzenia sprzed wieku na Orawie, mimo ich wielkiego znaczenia dla całego państwa, są dziś zbyt mało znane w Polsce. Musimy pamiętać, iż to, co miało wtedy miejsce na Orawie, niosło ze sobą znaczenie dla całego kraju. Rozgrywały się tu losy przynależności do odradzającej się Polski terenów zamieszkałych przez ludność polską, a tym samym i przebiegu granic państwa, a nawet los dostępu Polski do szczytu Babiej Góry. W 100. lecie ostatecznego ukształtowania się granicy na Orawie i włączenia górnej części Lipnicy Wielkiej oraz szczytu „Królowej Beskidów” do Polski pragniemy godnie upamiętnić zasłużone dla Polski i Orawy osoby.

Uzyskiwanie przed 100. laty Niepodległości na Orawie było wyjątkowe w skali całego kraju. Droga do Niepodległości była tu znacznie dłuższa niż w innych rejonach Polski. I choć tu, już 3 listopada 1918 r. Orawianie „jako jedni z pierwszych na ziemiach polskich, rzucili na kolana dotychczasowych stróżów obcego aparatu państwowego”, to dopiero w czerwcu 1924 r. została ostatecznie wytyczona tu granica. Zgodnie z „Protokołami krakowskimi” w dniach od 2 do 5 czerwca 1924r. nastąpiło na Orawie przesunięcie dotychczasowej linii demarkacyjnej na definitywną granicę. Nasza miejscowość wraz z południowymi stokami i szczytem Babiej Góry została włączona do II Rzeczypospolitej.

Na Orawie różnymi sposobami walczone o przebieg granicy państwowej w nowym kształcie jak i przynależność państwową mieszkającej tam w zwartym obszarze ludności polskiej. W działania niepodległościowe było zaangażowanych kilkaset osób z całej Orawy - od końca XIX w. tworzyli oni (m.in. we współpracy z Kołem Spiżowym z Krakowa i Towarzystwem Szkoły Ludowej) pierwsze na Orawie niejawnie polskie biblioteki (pierwsza w 1897 r.); przemycali i kolportowali polskie wydawnictwa; skutecznie agitowali przy węgierskim spisie ludności w 1910 r. (w polskich wioskach na Orawie aż 96,1 % ludności określiło się wtedy Polakami); zakładali organizacje, jak Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego (w 1912 r.) i młodzieżowe polskie kółka samokształceniowe (m.in. J. Machayówna w 1913 r.), organizowali misje z kazaniem w języku polskim (1914 r.); szli na ochotnika do Legionów Polskich (1914 r.); oddolnie stworzyli na Orawie polską administrację i policję (1918-1919); w Kompanii Orawskiej (1919- 1920) służyło ponad

110 osób z Orawy, a w Tajnej Organizacji Wojskowej na Orawie (1920), która zajmowała się też działalnością propagandową, zaprzysiężonych było ponad 600 Orawiaków. Wiele innych osób było działaczami plebiscytowymi (1919-1920). Za te działania ponad 110 Orawiaków zostało uhonorowanych przez II Rzeczpospolitą Krzyżami lub Medalami Niepodległości, co oznaczało iż wyróżniano ich tak za działania niepodległościowe proporcjonalnie znacznie, bo aż 3 razy częściej, niż wynosiła przeciętna dla całej Polski.